

הרה"ג ר' שלום אלחנן הלוי יפה זצ"ל

מלחא כי סריא (בכורות דף ח')

לברר הלכה אחת (שנתפשטה בפה מדינת אמעריקא מן המהגים והמצפצפים) בענין מליחת בשר בצוקער דק שקורין מעל צוקער, ואף שלכאורה דבר פשוט הוא דזה הוי כבשר שנתבשל בלא מליחה, בכ"ז באשר שמענו שמורי רעה בפה המדינה שרצונם לברא חדשות התחילו להורות דזה הוי כמו מליחה בדיעבד, ומצאו גם אילן גדול להחויק בו, לפי דבריהם, וע"כ נתנו לבנו לברר זה.

והנה אלו המחפשים קולות אומרים שכן מצאו בספר עיקרי דינים, שכדיעבד מהני מליחה כזו, באשר נקרא מלח אינדיאני. וכן מתפארים שמצאו בעוד כמה ספרים. האמנם באלו הספרים באמת מדחים את זה ומסקי לאיסור, ואנחנו נברר מן מקור התלמוד שדברים אלו המה בדוים לגמרי, ואינם אף מדרך סברא חיצונה. [ואם יאמר המעיין שזה קבל די רוח יתרה לבטל דברי סברות מגאונים לדחותם לגמרי, תדעו שלא עדיפי מרבותינו בעלי הש"ס, שנמצא כמה פעמים הא דרב אשי בדוחא היא].

וגוף העיקרי דינים (לאורח חיים) שם נמצא הסברא הזאת מובא מאיזה ספר, לא ראיתי, אמנם כתוב שם באשר לענין קרבנות דבעינן במלח תמלח, ובזה מספקי הספרים בזה הצוקער, ורצונם למצא מקור לזה בתו"כ, וא"כ הה"ד לענין מליחת בשר להוציא מדמו, שכן אמרינן בש"ס וכן לקדירה, כאשר נביא לקמן. אבל באמת אלו שני הדברים דחויים מעיקרם. דאף אם היו אומרים דלקרבנות מהני, בכ"ז הי' פשוט הדבר דלמליחת בשר לקדירה לא מהני, כאשר נוכיח. וגם בעצם הדבר פשוט דאין שום ספק ספיקא דגם לקרבן לא מהני כלל, ואף כי דבר זה מצאנו גם לרבינו הגאון בעל חתם סופר ז"ל דהביא מה דמספק הספר הלק"מ אם יוצאים בו במליחת קרבנות עי"ש, כן לשון החת"ס בחלק ששי ליקוטי תשובות תשובה כ"ד, ורבינו החת"ס הביא זה לראיה לדברינו דבצוקער לא אמרינן שמהפך מה שנותן בתוכו כמו דבש לסברת רבינו יונה ז"ל, האמנם עיקר טעמי' באשר איננו לח עי"ש, וא"כ הרי עכ"פ חזינן דרבינו הביא זה בשם גאון וסופר מובהק.

עכ"ז לענ"ד תמה אנכי על זה מאוד, הלא ידוע דזה הצוקער היא גדולי קרקע, שהרי הם גדלים כמו קנים ביערות גדולות, ואח"כ מבשלים או כובשים אותם ונוטלים את השרף מהם, וא"כ הלא כלל כללו לן רבותינו, שמלח הוא דברי שאינו גדולי קרקע דכן איתא במס' מעשר שני, ומובא כמה פעמים בש"ס, הכל ניקח

בכסף מעשר וכו' חוץ מן המים ומלח וכו' ובפרק א' משנה ה', הלוקח מים ומלח וכו' ומפרשי בגמרא הטעם מפני שאינם גדולי קרקע, וכלל כללו חכמים דכל מלח איננו נקנה בכסף מעשר, וא"כ הרי ידעינן דכל מה שנקרא מלח איננו גדולי קרקע, וגדולי קרקע איננו נקרא מלח, ובמס' נדרים (נ"ה ע"ב) על דבר שאינו גדולי וכו', והתניא על המלח וכו', עי"ש. והנה סמיכתם מן הספרא (פ' ויקרא ב' פסקא קמ"ה) לא תשבית מלח, הבא מלח שאינה שובתת, ואיזו זו מלח סדומית, ומנין אם לא מצא סדומית יביא אסתרוקנית, ת"ל תקריב מלח ריבה וכו' ע"כ. ומוזה הבינו אותם דמספקי, דהה"ד כל שאר שנקרא אך מלח, אבל באמת אדרבה מפורש בפירוש מדלא מסיים הת"כ מנין כל מיני מלח, וכדרכם, בכל מקום, אדרבה משמע דדוקא מלח אסתרוקנית מרבין, ובאשר דהוא ג"כ נקרא סתם מלח, וג"כ יש לו תכונות המלח, ורק שלכתחילה מצוה להביא מלח סדומית, שהוא יש לו מעלה שאיננה שובתת, והכתוב אומר לא תשבית מלח, ואדרבה מדבעינן לא תשבית על לכתחילה מלח סדומית, א"כ משמע דגם אסתרוקנית סתם מלח נקרא, דאל"כ הלא גם אם לא הי' כתיב לא תשבית הי' ידעינן דמלח סדומית בעינן, ורק אח"כ מרבו עוד הפעם הי' מרבינן גם אסתרוקנית, וממילא הוי ידעינן דזה לכתחילה באשר סתם מלח נקרא, וזה ברור.

ועיין במס' ביצה (דף ל"ט) רבי יהודה פוטר במים וכו'. מים אין מלח לא וכו', והא תניא רבי יהודה אומר מים ומלח בטלין בין בעיסה בין בקדרה. לא קשיא, הא במלח סדומית הא במלח אסתרוקנית. וא"כ משמע דשניהם נקראו סתם מלח. וכן במס' ב"ב (כ') לענין מחיצה אמר רב פפא ולא פליגי הא במלח סדומית הא במלח אסתרוקנית. וכן במנחות (כ"א) מובא זה. ועכ"פ משמע דשני אלו סתם מלח נקראו. והערוך בערך אסתרוקנית פירש דהם מקומות נפרדים, דבאחד עושים מלח גסה ובהשני המלח דקה. וברש"י מנחות פירש סדומית דקה (היינו מלח דק), אסתרוקנית גסה. האמנם בבבא בתרא (כ') שם פירש רש"י מלח סדומית עבה וקשה כאבן. אבל בביצה פירש רש"י כמו במנחות, סדומית דקה היא מאוד ובטלה. ותדע שהסדומית דקה היא, דאמרינן בחולין (ק"ה) מפני מה וכו'. והערוך פירש הביאור של הת"כ והגמרא, דמלח סדומית איננה נימוחה במים מעצמה עד שיהי' מדיקים אותה, וע"כ איננה שובתת, היינו שפעולתה איננה שובתת, משא"כ אסתרוקנית היא נימוחה, וא"כ בשעת הנתינה היא מלח, אך אח"כ שובתת ופעולתה נשבת אז. האמנם הגאון בעל הפלאה שבערכין הרגיש בסתירת רש"י מב"ב לביצה, וכן מביא עוד את פירש"י במנחות דהוסיף עוד בזה"ל, שאינה שובתת, שמצויה בקיץ ובחורף, סדומית, הים משליכה לאגפי', אסתרוקנית, מן הקרקע נעשית ובידי אדם וכו'. וא"כ עכ"פ מכל הנך באורים לא מרבינן רק מלח גמור, ושנקרא מלח סתם בלא שם אחר כלל, וכן מלח סתם דלשון התורה ובלשון בני אדם ובלשון המשנה והגמרא הוא רק מלח הבא מן המים או מן העפר, ואיננו גדולו מן הקרקע, וא"כ

איך יעלה על הדעת לומר דשרף האילנות או עצם קנה יערות הדבש (סוקער) יהי כשר למליחת קרבנות מפני שהפראים קורים לזה מלח-אינדיאני.

וכן יש לי ראי' מפורשת דאדרבה איסור יש בזה משום כל שאור וכל דבש וגו', דהלא בפירוש תנינן ועוד תנא בר קפרא, אלו הי' נותן בה קורטוב של דבש כו', ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו כו', ואם כפי ספרים האלו, הלא כבר הי' אפשר ליתן לתוך הקטורת אלו הסוקער שריחם כמו דבש בקיטור ומקריא דבש בלשון הכתוב, ולא הי' איסור בדבר, באשר אדרבה הי' אפשר ליתן זה במקום מלח, אלא ע"כ אסור גם זה באשר גם זה בכלל דבש, וא"כ איך יהי' ראוי זה, לקיים מצות במלח תמלח, דאדרבה יש בזה איסור משום דבש, בל תקטירו. והנה בשמואל א' (י"ד פסוק כ"ז) ויטבל אותה ביערת הדבש, פירש רש"י שם, בקנה הדבש כמו ותשם בסוף כו' יערא, וסוף הם קנים של אגם, וכן אכלחי יערי עם דבשי, ובלשון ישמעאל קורין לאותו דבש סוקרא בלע"ז, מפי רבי נתן הישמעאלי. וכן כ' במצו"ד, [ועין ביומא (פ"ג ע"ב) שדבש וכל מיני מתיקה מאירים וכו']. ועכ"פ דבר שהוא משום בל תקריבו, איך יתכן להשתמש בו לשום מצוה של במלח גו', ודבר זה באמת תמוה גם לענין קרבנות.

וכעת נחזור לנידון מליחת בשר, דלפי מה שהוכחנו דגם בקרבנות אין שום ספ"ס כלל דאין יוצאין בזה הצוקער, ואדרבה איסורה יש בדבר, א"כ הלא כ"ש דלענין קדירה לא מהני זה באשר וכן לקדירה נאמר, וכן באשר סתם מלח בלשון רז"ל רק על מלח שלנו נאמר. וא"כ מאחר דאמרו מולחו יפה יפה, א"כ על זה המליחה כווננו, דרגיל תמיד בלשונם בכל הש"ס. וכן הנאמר במשנה שבת (ע"ג) המפשיט כו' והמולחו כו', והלא זה לכל הדעות רק בזה חייבים תטאת דכן בזה מולחים את העור להסיר את השער ולא בצוקער. האמנם אף אם הי' עולה על הדעת כמו הספרים דמהני לענין קרבן, ובאם הי' נקרא גם זה סתם מלח, עוד הי' פשוט הדבר דלבשר להוציא הדם שאני, דהלא לכל הדעות אף לרבינו בעלי התוס' בעינן במליחה לקדירה עכ"פ שלא יהי' נאכל מחמת מלחו, וזה כוונת דברי שמואל בחולין (קי"ג א') אין הבשר יוצד מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה, וזה דמליח כרותח הוא באופן זה, וכמו דכתבו התוס' במס' מנחות (כא.) בד"ה דם בזה"ל, ומשמע הכא דסתם מליחה דקדשים (ר"ל לכתחילה, דבדיעבד אפילו כ"ש סגי) היינו דאין נאכלין מחמת מלחן, דהאי דמליח כרותח היינו דאינו נאכל מחמת מלחו, כדפרי' בפרק כל הבשר (קי"ב), ואסתם מליחה דקדשים הוא דדייק הכא הא לאו הכי הו"א כו', ובסמוך אמרינן וכן לקדירה. לפיכך מדקדק ר"ת מכאן דמליחה לקדירה באין נאכל מחמת מלחו סגי, ולא כמו שמפרשים כמו שאדם מולח להצניע וכמולח לצורך עיבוד או כדבעי ליה לאורחי', ובפרק כל הבשר פי' כו'. וא"כ, אף לר"ת ודעמי' עכ"פ בעינן לקדירה דתהי' מליח כרותח ושאינו נאכל מחמת מלחו, וזה מדינא

דגמרא עכ"פ. ולדברי שאר הפוסקים הראשונים בעינן עוד יותר מזה, כדי עיבוד. וא"כ הלא בזה הצוקער אם ימלח כמו בנין ממש ויהי מונח כל היום בהצוקער הלזאת, האם לא הי' נאכל מחמת מלחו זה, אדרבה יהי' נאכל ביותר ויותר, חכו ממתקים, ואיזה רותח יודגש בזה, הלא תמיד איננו רק צונן גמור, וכ"ש דעיבוד אין בזה כלל, והלא אין שום בר דעת שיכול להעלות על הרעיון שזה כרותח, וזה איננו נאכל מחמת מלחו. וכן מוכח בפירוש דגם לענין קרבנות אין התחלה לסברתם ולעיונם, מהא דגרסינן שם (כ"א א') דתניא אבל היין והדם כו' אין טעונין מלח כו'. אלא טעמי' דמעטיה קרא לדם, הא לאו הכי הוה אמינא דם ליבעיא מלח, כיון דמלחי' נפק ליה מתורת דם, דאמר זעירי כו' ורב יהודה אמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו כו'. ואם נאמר דגם במלח כזה שהוא צוקער ורק מטעם שקורין לזה מלח ג"כ טוב לקרבנות ויוצאים בזה, א"כ מאי מקשה הגמרא, הא צריכים למיעוט הקרא על מלח כזה, אלא ע"כ צ"ל, דזה איננו בכלל מלח לענין קרבן ג"כ.

ועיין במס' שבת (דף ע"ה) האי מאן דמלח בישראל בשבת חייב משום מעבד וכו' אבל לביתא לא משוי אינש מיכליה עץ, ועיין במס' חולין (קי"ב א') בתוס' ד"ה הני מילי כו' אלמא למליחת קדירות צריך שלא יהיו נאכלים מחמת מלחן. ועיין בטור בסימן ס"ט ובב"י שם הובאו כל דברי רבותינו בזה, דהרשב"א כתב דהמליחה צריכה להיות עד שלא יהי' ראוי לאכול עם אותו המלח, ודברי הר"ת כבר הבאנו, וכן הביא הב"י בשם המרדכי בשם ר"ת, דהכוונה יפה יפה, שצריך למלוח הרבה שלא יהיה ראוי לאכול מחמת מלחו. והסמ"ג בשם ריב"א כתב, דגרסינן בפרק הקומץ (כ"א) אמר אביי וכן לצלי, כלומר אבל לקדירה אין די במליחה זו, ורק בעינן שיבלע גם המלח בתוכו, עיי"ש בב"י. גם לענין השיעור שהי' במליחה, לכו"ע אם לא נמלח באופן זה רק מעט כמו לצלי אסור אפילו בדיעבד. וא"כ פשוט דבזה הצוקער שאיננו אף כפושדין, לא כרותח, ונאכל היטב ויפה יפה, שאין זה חשוב כלום, ואסור בדיעבד כשאר בשר שנתבשל בלא מליחה, וגם הכלים אסורים.

והנה גדולה מזה מצאנו לגאון אחרון מובהק שבא מעשה לפניו, מרב ג' אחד ממדינת הגר, באיש אחד שמלח בשר בצריף שקורין אלויין בחשבו שהוא מלח, ואחר ששהה כשיעור הראוי הודח ונתבשל ונודע הדבר בעת הבישול, ושאלו למורה והכשיר הבשר וגם הכלים כו', שהגאון רשכבה"ג מסכים לדברי הרב הג' החרוף השואל שאין להקל, וחלילה לנו לבדות מלבנו זולת סברת רז"ל. האמנם באשר האלויין עכ"פ חריף מאוד ושורף יותר מחומץ, העלה הגאון דאלו הכלים שאי אפשר בהגעלה, דהיינו כלי חרס, מאחר דכעת המה אחר מעל"ע יש לסמוך דמותרים בלא הגעלה, ורק מטעם דאולי זה חשוב כמו חליטה בחומץ, ואולי כח החרופות של אלויין הוא שורף הדם בתוכו. אבל כלים שאפשר בהגעלה יגעילם. וכן חלילה להקל בהבשר והתבשיל. וא"כ קו"ח בן בנו של קו"ח דזה הצוקער אין כאן

שום שריפה, ואין כאן שום חריפות, רק טעם טוב ומתיקות, בודאי דאסור הכל בדיעבד.

ואל תשבני לומר דזה מלח אינדיאני נקרא, משא"כ באלוין. אהובי ידידי תדע, שאין הדבר כן, רק להיפך זה רק על צד המעט אצל הפראים נקרא כן, ולכו"ע דבש או סוקער מקריא, ולא מלח כלל, ואלו האלוין מכל חכמי הרופאים מלח אלוין נקרא, ובין מיני המלחים יחשבו, ובלשון לאטיין קאלי, כמו כל מיני מלחים, מלח אלוין, מלח שאלפעטרי, מלח גלאבערי, וכדומה.

ועכ"ז פשוט שגם באלו אף בדיעבד לא מהני, והוי כאלו לא נמלח, כי רק למלח סתם כוונה התורה בקרבן, וכן מלח סתם הידוע קבלו חכמינו בעלי המשנה והגמרא למליחת בשר להוציא הדם, ועל זה אמרו בבכורות ומי איכא מלחי דסריא, כי באמת אלו מיני המלח המה מקיימים כל דבר, והמה ברית עולם, ואלו באו לקרבן, משא"כ זה הצוקער כבר יתכן שיהיה בכלל דבש שהדביש ושיתקלקל, וד"ל. ואילו טענות וטעות גדולי אמעריקא הוא באמרם ז"ל מה מלח ממתקת הבשר, אבל פשוט לכל שהרצון, מטעימו בטעם יפה ועושהו שלא יתקלקל ולא יסריח בעמדו זמן רב, וכמו לשון הגמרא יכול תבינהו, דהיינו שתמיד יהי' טעמו בו כבינה באדם, עי"ש בש"ס מנחות (כ"א), משא"כ זה הצוקער אם כי הוא בעצמו מתוק וממתיק את הלחם והנזיד, אבל אם ינתן בשר בו זמן רב, ובפרט בזמן החם, יסריח במהרה ויאבד טעמו וד"ל. ורק ע"ד ההידור הוספנו זה ופשוט הדבר, ולולא המקילין לא הי' מן הצורך להאריך בזה.